

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя**

Розглянуто та схвалено
на засіданні вченої ради
протокол № 9
від 31 жовтня 2019 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Тернопільського
національного технічного
університету імені Івана Пулюя
_____ П.В. Ясній

01.11.2019 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
про недопущення академічного плагіату в
Тернопільському національному технічному університеті
імені Івана Пулюя**

зі змінами від 19.12.2019, протокол № 11
затверджено наказом №4/7-114 від 12.02.2020

зі змінами від 26.01.2021, протокол № 2
затверджено наказом №4/7-72 від 02.02.2021

**Тернопіль
2019**

ЗМІСТ

1. Загальна частина.....	3
2. Основні поняття і визначення.....	3
3. Перелік робіт та порядок перевірки на академічний плагіат.....	5
4. Програмно-технічні засоби для перевірки на академічний плагіат.....	7
5. Порядок розгляду факту плагіату, відповідальність авторів та посадових осіб за допущення проявів академічного плагіату.....	7
6. Порядок подавання й розгляду апеляцій.....	9
7. Процедура та вартість повторної перевірки текстів творів на академічний плагіат.....	10
8. Прикінцеві положення.....	11

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. Положення про заходи щодо недопущення академічного плагіату в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя (далі - Положення) розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", Закону України "Про науково-технічну інформацію", Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, наукових доповідях, статтях тощо) – (додаток до листа МОН №1/11-8681 від 15.08.2018) та Статуту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (далі – Університету) з метою запобігання плагіату в наукових та навчальних працях науково-педагогічних працівників університету, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня та студентів.

1.2 Це Положення має на меті підвищення якості навчання, розвиток навичок коректної роботи із джерелами інформації та формування звички до сумлінного дотримання вимог наукової етики, активізацію самостійності та індивідуальності при створенні авторського твору та підвищення відповідальності з боку науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів усіх форм навчання за порушення правил академічної етики.

Положення спрямоване на формування академічної етики та поваги до інтелектуальних надбань і покликане сприяти впровадженню практики належного цитування через визначення поняття та форм плагіату, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізації можливих наслідків його вчинення у межах університету.

Положення є складовим елементом системи забезпечення університетом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), яка має на меті створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти. Університет здійснює заходи із запобігання академічного плагіату.

2. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ВИЗНАЧЕННЯ

2.1. **Автор** – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

2.2. **Академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законодавством правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (ст. 1 ЗУ «Про вищу освіту»).

2.3 **Здобувачі вищої освіти** – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (ст. 1 ЗУ “Про вищу освіту”).

2.4 Науковий результат – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акту, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо (п. 22 ст. 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність").

2.5 Науково-технічна інформація – будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ст. 1 Закону України "Про науково-технічну інформацію").

2.6 Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

2.7 Плагіат академічний – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. (ст. 69 Закону України "Про вищу освіту").

2.8 Оприлюднення твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

2.9 Показник оригінальності твору – кількісний показник, виражений у відсотках, який відображає співвідношення авторського тексту до загального обсягу твору.

2.10 Твір – результат наукової чи навчально-методичної діяльності автора (співавторів) поданий в університет на паперових носіях або в електронному вигляді, оприлюднений у мережі Інтернет чи на офіційних web-ресурсах університету у формі монографії, підручника, навчального посібника, статті, тез, препринта, автореферату і рукопису дисертації (дисертаційної роботи), дипломної роботи, курсової роботи чи проекту, реферату, есе, контрольної роботи, тощо.

2.11 Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права»).

2.12 Різновиди академічного плагіату:

1. Відтворення в тексті наукової роботи- без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

2. Відтворення в тексті наукової роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

3. Відтворення в тексті наукової роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата.

4. Відтворення в тексті наукової роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація.

5. Відтворення в тексті наукової роботи оприлюднених творів мистецтва без зазначення авторства цих творів мистецтва.

6. Парафраза - переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту.

Сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет).

Неприпустимою є також компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

3. ПЕРЕЛІК РОБІТ ТА ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

3.1. В Університеті перевірки на академічний плагіат підлягають наступні види творів:

- навчальні (курсіві роботи, реферати тощо перелік і обсяг перевірки яких затверджується кафедрою), кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти усіх ступенів (бакалавр, спеціаліст, магістр), науково-методичні праці (підручники, посібники та навчальні посібники, методичні розробки, конспекти лекцій), дистанційні курси, монографії та інші роботи, які включено до плану видання або вимагають рекомендації до видання вченої ради Університету. Організацію перевірки вищезазначених матеріалів здійснюють завідувачі кафедр;

- рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів конференцій, наукові (анотовані) звіти. Організацію перевірки вищезазначених матеріалів здійснюють головні редактори наукових журналів, секретарі конференцій, керівники структурних підрозділів або призначені ними працівники, які проводять відповідні заходи (декани, завідувачі кафедр);

- дисертаційні роботи та автореферати на здобуття освітньо-наукових ступенів доктора філософії та доктора наук. Організацію перевірки здійснюють голови спеціалізованих вчених рад;

- студентські наукові роботи.

3.2. Перевірка на академічний плагіат здійснюється на етапі представлення матеріалів робіт для розгляду на засіданні кафедри, редакційної колегії, вченої, науково-технічної або спеціалізованої ради Університету.

Роботи що підлягають перевірці на плагіат, надаються авторами в електронному вигляді у представлених форматах: *.doc, *.docx, *.rtf.

3.3 Профілактика плагіату (копіляції) в навчальному процесі здійснюється шляхом:

– формування, видання та розповсюдження методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах джерела.

– запровадження в рамках дисциплін «Ділова українська мова», «Вступ в спеціальність» та «Основи наукових досліджень» на першому році навчання бакалаврату та магістерських програм занять із вивчення вимог до написання письмових робіт та акцентування на принципах самостійності роботи над письмовими завданнями різних видів, коректного використання інформації з інших джерел та уникнення плагіату, а також правил опису джерел та оформлення цитувань.

– формування завдань для написання контрольних та курсових робіт із використанням творчих підходів, що сприяють розвитку самостійного підходу студента до їх виконання.

– ознайомлення студентів та працівників із цим положенням через офіційний web-сайт університету.

3.4. Перед перевіркою і допуском до доповіді чи захисту студентських навчальних робіт (рефератів, курсових та дипломних проектів і робіт) викладач (керівник) попередньо перевіряє оригінальність електронних версій текстових документів (пояснювальних записок) цих робіт зі встановленням частки оригінального тексту з використанням інтегрованого сервісу перевірки вмісту скриньок для завдань файлообмінника системи електронного навчання Atutor (<http://dl.tntu.edu.ua/>) відповідного електронного навчального курсу або один з програмно-технічних засобів, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет та визнані науковою спільнотою.

Рекомендовані показники оригінальності навчальних робіт такі:

- понад 80% - текст вважається оригінальним;
- від 60 до 80% - оригінальність задовільна, слід пересвідчитись у наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів;
- від 40 до 60% - матеріал приймається але його слід доопрацювати й перевірити на наявність посилань на першоджерела для цитованих фрагментів;
- менше 40% - матеріал до розгляду не приймається.

3.5. Профілактика плагіату в наукових публікаціях полягає в інформуванні молодих науковців про правила наукової етики та підвищення відповідальності наукових керівників за дотриманням норм належного цитування аспірантами й здобувачами, а також у проведенні самостійної перевірки авторами своїх робіт, які вони подають до опублікування, на оригінальність із використанням відповідних програмно-технічних засобів.

3.6. Перед прийняттям наукових та методичних праць (тез доповідей, статей, монографій, посібників тощо) до розгляду на предмет публікації

вченими секретарями (відповідних рад, видань чи конференцій) проводиться попередня перевірка оригінальності текстів із використанням програмно-технічних засобів із визначенням відсоткового показника оригінальності.

Рекомендовані показники оригінальності наукових робіт такі:

- понад 90% - текст вважається оригінальним;
- від 80 до 90% - оригінальність задовільна, слід пересвідчитись у наявності посилань для цитованих фрагментів;
- від 60 до 80% - матеріал може бути прийнятий до розгляду після доопрацювання та перевірки наявності посилань для цитованих фрагментів;
- менше 60% - матеріал до розгляду не приймається.

4. ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

4.1. Програмно-технічні засоби перевірки на академічний плагіат є допоміжним засобом перевірки робіт на предмет виявлення фактів та обсягу неправомірних запозичень у поданій роботі.

4.2. Безпосередньо перевірку матеріалів зазначених у п.3.1. Положення за дорученням керівників підрозділів здійснюють:

- відповідальні співробітники кафедр, які призначаються наказом ректора за поданням завідувача кафедри;
- вчені (відповідальні) секретарі наукових журналів та оргкомітетів конференцій;
- вчені секретарі спеціалізованих вчених рад;

4.3. Перевірка всіх видів творів на наявність академічного плагіату проводиться з використанням програмно-технічних засобів, які затверджуються на початку року наказом ректора.

4.4. Результати перевірки системою, яка затверджена наказом ректора, оцінюються однією з відповідальних осіб перелічених у п. 4.2 цього Положення і оформляють у вигляді протоколу аналізу звіту подібності, який генерується з цієї ж системи для кожної перевіреної роботи.

4.5. При прийнятті остаточного рішення щодо наявності плагіату в текстах робіт враховується лише звіт подібності згенерований системою затвердженою наказом ректора.

4.6. Для попереднього аналізу запозичень в текстах робіт зазначених у п. 3.1 цього Положення доцільно використовувати один або декілька програмно-технічних засобів, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет та визнані науковою спільнотою.

5. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ФАКТУ ПЛАГІАТУ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АВТОРІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ЗА ДОПУЩЕННЯ ПРОЯВІВ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ

5.1. Виявлення факту академічного плагіату (компіляції) у творах можливе на етапі представлення вченому секретареві, в редакційну колегію або для розгляду на засіданні вченої ради з метою рекомендації до друку – для наукових робіт (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт тощо); на етапі розгляду на засіданні кафедри творів викладачів, що вимагають ухвалення кафедри; на етапі подання на перевірку викладачеві студентських робіт різного виду (стаття, тези, препринт, магістерська чи бакалаврська робота, курсова робота чи проект, реферат, есе тощо).

5.1.1. Встановлення факту низького відсотка оригінальності матеріалів наукових публікацій, що подаються вченому секретарю чи редакційній колегії видання повинно бути підставою для відмови у прийнятті матеріалів до розгляду або відправлення матеріалів на доопрацювання.

5.1.2. Особа, яка виявила академічний плагіат (компіляцію) у вже опублікованих творах, що є науковими роботами (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт, дисертація, виконаними в університеті, службовою запискою повідомляє про це проректора з наукової роботи.

5.1.3. Викладач, який виявив низький відсоток оригінальності у творах студента (стаття, тези, препринт, магістерська чи бакалаврська робота, курсова робота чи проект, реферат, есе тощо) попереджає про це автора і виносить рішення про недопуск до захисту та відправку матеріалів на доопрацювання або про видачу нового варіанта завдання, а у разі незгоди автора – інформує службовою запискою декана факультету, на якому навчається студент.

5.2. Факт академічного плагіату (компіляції) у творах студентів може бути встановлений комісією, створеною розпорядженням декана; у творах науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня – комісією, створеною наказом ректора за поданням проректора з наукової роботи.

5.3. Встановлення фактів плагіату (компіляцій) в уже опублікованих творах докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня є підставою для заборони автору включати такі твори до переліку своїх науково-методичних публікацій та офіційного вибачення перед авторами публікацій, матеріали яких незаконно використовувалися.

5.4. Відповідно до правил, встановлених ч. 6 ст. 6 Закону України «Про вищу освіту», до захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.

5.5. Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була

захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої освіти (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а заклад вищої освіти (наукова установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

5.6. Виявлення фактів плагіату в творах наукових та науково-педагогічних працівників Університету може бути враховано при продовженні дії контракту.

6. ПОРЯДОК ПОДАВАННЯ Й РОЗГЛЯДУ АПЕЛЯЦІЙ

6.1. У випадку незгоди з позицією завідувача кафедри (наукового керівника, вченого секретаря, викладача) щодо виявлення факту плагіату (компіляцій) у творі автор має право у п'ятиденний термін з моменту виявлення подати письмову апеляційну заяву на ім'я ректора (для викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів) чи на ім'я декана свого факультету (для студентів).

6.2. Для розгляду апеляційних заяв студентів за розпорядженням декана створюється апеляційна комісія з повноваженнями на один навчальний рік із числа викладачів факультету у складі: голови комісії, членів комісії, секретаря.

Загальний склад – не більше 5 осіб. Персональний склад членів апеляційної комісії факультету формується з найдосвідченіших та авторитетних викладачів кафедр факультету. Секретар комісії призначається із навчально-допоміжного персоналу.

6.3. Для розгляду апеляційної заяви викладача, докторанта, аспіранта, здобувача створюється апеляційна комісія із числа провідних фахівців університету відповідного профілю. Головою апеляційної комісії призначається проректор з наукової роботи.

Голова апеляційної комісії проводить засідання у тижневий термін з моменту виходу наказу ректора про створення апеляційної комісії. Про дату та час проведення засідання заявника попереджують у письмовій формі щонайменше за два робочі дні. Якщо заявник не з'являється на засідання апеляційної комісії, питання розглядаються за його відсутності.

У випадку необхідності отримання додаткової уточнюючої інформації засідання апеляційної комісії може проводитись у кілька етапів з розривом не більше трьох робочих днів.

6.4. Сумніви, що виникають у членів апеляційної комісії, трактуються на користь особи, твір якої розглядається апеляційною комісією.

6.5. За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова апеляційної комісії, її члени та заявник, зазначаючи: «З висновками апеляційної комісії погоджуюсь».

6.6 Якщо заявник не погоджується з висновками апеляційної комісії, то він може вирішити спірне питання в судовому порядку.

Висновки апеляційної комісії зберігаються протягом п'яти років:

– стосовно академічного плагіату (копіляцій) у творах студентів – у відповідному деканаті;

– стосовно академічного плагіату (копіляцій) у творах науково-педагогічних працівників, докторанта, аспіранта, здобувача – у відділі аспірантури і докторантури.

6.7. У випадку відсутності апеляційної заяви, апеляційна комісія може бути створена і розглядати питання своєї компетенції на підставі ініціативи ректора, проректора, декана, завідувача кафедри, органу студентського самоврядування.

7. ПРОЦЕДУРА ТА ВАРТІСТЬ ПОВТОРНОЇ ПЕРЕВІРКИ ТЕКСТІВ ТВОРІВ НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

7.1 Повторна перевірка текстів творів, перелічених в п.3 цього Положення, на академічний плагіат здійснюється на підставі попередньої їх перевірки з використанням програмно-технічних засобів, затверджених наказом ректора у випадку:

– виявлення надмірної кількості запозичень, які можуть бути трактовані як академічний плагіат;

– перевищення коефіцієнтів подібності, які затверджені наказом ректора.

7.2 У відповідності до п. 21 Переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами освіти, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форми власності затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796 повторна перевірка текстів творів перелічених в п.3 цього Положення є платною послугою, яка надається Університетом фізичній особі (студенту або здобувачу наукового ступеня).

7.3 Вартість повторної перевірки текстів творів на академічний плагіат здійснюється на підставі розрахунку планово-фінансового відділу Університету за усередненими прямими і непрямими витратами і встановлюється на навчальний рік.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Положення набуває чинності з дати його затвердження наказом ректора.

8.2. Всі зміни та доповнення до Положення розглядаються та приймаються на засіданні вченої ради та затверджуються наказом ректора Університету.

8.3. Відповідальність та контроль за виконанням Положення несуть посадові особи Університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

Погоджено:

Нач. НДЧ

В.О. Дзюра

Проректор з науково-педагогічної роботи

С.Ф. Дячук

Проректор з наукової роботи

Р.М. Рогатинський

Головний бухгалтер
Вчений секретар

Г.В. Марценко
Г.М. Крамар

Т.в.о. нач. організаційно-юридичного відділу

У.М. Митник